

La fi del Monestir de Sant Llorenç prop Bagà

Per ENRIC BARTRINA

La destrucció de l'arxiu de Sant Llorenç prop Bagà, el 1936, fa difícil el seguiment dels seus darrers temps. De tota manera sabem que després de deu segles de vida pròpia el monestir fou abandonat pels benedictins el 1838, perquè amb la mort del darrer monjo, Fra Martí Gironella, l'orde de Sant Benet deixà de residir-hi.

Introducció

Escriure sobre els últims temps del monestir de Sant Llorenç es fa difícil, ja que d'ell en tenim poca informació i escasses notícies. Això és degut a que l'any 1.936 va ser destruït i cremat tot l'arxiu del monestir, amb els seus llibres parroquials, pergamins, documents de compra-venda i testaments que haurien pogut fer llum sobre aquests últims segles.

Cèsar August Torres l'any 1.905 escriu: "*Sant Llorenç prop Bagà té un important arxiu, amb documentss interessants*"¹ En Serra Vilaró afirma que les dades que aporta sobre aquest monestir procedeixen de l'arxiu de Sant Llorenç². També en Ramon Torné, conegut amb el nom de "*Ramonet del Molí*", en escriure les seves memòries, diu: "*...quins pergamins havíem tingut la sort de llegir, regentant aquella parròquia Mn. Geroni Roca...*"³.

De tot això es desprèn que l'arxiu del monestir haguera estat una aportació valuosa per conèixer la història de la vall del Bastareny.

El meu treball en la revista L'Erol voldria concretar-lo, escrivint tot el que he pogut trobar dels dos últims monjos que van residir a Sant Llorenç. Serà una de les maneres d'explicar els últims temps del nostre monestir. Com a apèndix resenyaré l'Abadiologi, és a dir, el nom de tots els abats, dels que he trobat notícia.

ELS DOS ÚLTIMS MONJOS

A - Fra Pau Perelló

L'únic monjo que residia a Sant Llorenç es titulava prior, sagristà, cambrer i vicari general de l'abadiat de Sant Llorenç, amb jurisdicció sobre els capellans de Sant Julià de Cerdanyola, Sant Climent de Torre de Foix i Santa Maria d'Avià. A Fra Pau Perelló li trobem aquests títols: "*Monjo i prior o rector del*

Detall de la porta actual

Foto Viladés

Priorat", "*Monjo curat resident a Sant Llorenç*". També es titula "*Apoderat del col·legi de Sant Pau del Camp de Barcelona*", perquè quan la nostra abadia, al 1.592, es convertí en un simple priorat, va passar a dependre del "*Col·legi de Monjos joves estudiants de la Congregació Benedictina*", és a dir el seminari dels benedictins a Catalunya, que abans era a Lleida i ara residia a Sant Pau del Camp.

Una de les coses que hem d'agrair al monjo Perelló és que copiés en un llibre les antigues cartes i pergamins del monestir, que Mn. Serra Vilaró li donà el número CCX, i que li va servir per a escriure en la seva obra "*Baronies de Pinós i Mataplana*", la part referent al Monestir de Sant Llorenç prop Bagà. En relació amb aquest llibre ell mateix diu: "*vull fer constar que aquestes còpies són degudes a fra Pau Perelló, O.S.B. segons que es desprèn d'una lle-*

tra d'ell mateix, que, datada a Sant Llorenç prop Bagà el 10 de juliol de 1.807, adreçà a frà Jaume de Llançà, prior de Sant Pau del Camp de Barcelona. Entre altres coses ens assabenta aquesta lletra que l'església de Sant Miquel ja estava en ruïnes i que hi havia un llibre de notes titulat "Especulo dels actes del Monestir de St. Llorenç prop Bagà", del qual tragué còpia el monjo Perelló. L'original va deixar-li el prior Villalonga cui, suposo, era prior del col·legi de Sant Pau del Camp".⁴ Aquest volum, en l'actualitat, hauria de ser a l'arxiu de la Corona d'Aragó, però no hi és pas.⁵ Fins que es publiquin nous estudis⁶, aquestes còpies de fra Perelló hauran estat la base de tot el que coneixem del nostre monestir.

Va empendre una seriosa obra de restauració. Un terratrèmol, ocorregut el 2 de febrer de 1.428, havia esfondrat part de l'església. La seva recuperació va ser lenta, de tal manera que encara

alguns autors actuals, que escriuen sense anar als llocs⁷, parlen d'una església sols de dues naus, quan ja en una lletra del 30 de maig de 1.802, adreçada al M. Iltre S. Dn. Fr. Josep Gregori de Montero i Alòs, president de la congregació Benedictina, Fra Pau Perelló escriu que són acabades les obres de l'església de Sant Llorenç, això és: el cor, sagristia, cementiri i la part de l'església que faltava. En aquesta carta prega que hi vagi l'abat visitador, per tal de solemnitzar la festa de la benedició d'aquestes obres. Segons això Fra Perelló va enllestir l'església de la forma que nosaltres la coneixem.

Cal destacar les relacions de Fra Perelló amb Cerdanyola. Sant Julià de Cerdanyola havia esdevingut una sufragània de Sant Llorenç prop Bagà, on havia d'acudir per tots els serveis eclesiàstics. S'havien dirigit, el 25 de juliol de 1.775, al president de la Congregació Benedictina, per demanar-li que els concedís un sacerdot que residís continuament a Cerdanyola i celebrés dues misses els dies de colre (dies de festa). Això els va ser concedit en temps de Fra Perelló, i els de Cerdanyola s'obligaren a fer hàbits i vasos sagrats, casa per al sacerdot, mantenir l'oli de la llàntia del Santíssim i la conservació del temple. Els administradors de Cerdanyola havien pogut recollir, amb penes i treballs, quatre-centes lliures per tal d'ampliar l'església. Quan ja tenien la contracta de l'obra feta i reunida la pedra, calç, maons, teules i altre material, sobrevingué la guerra del francès, —a Catalunya— dita "*la Guerra Gran*". El poble, apurat per les moltes pagues que li exigien amb motiu de la guerra, va fer servir els diners de l'arxiu de l'església, empleant 343 lliures, 12 sous i 3 diners, comproment-se a retornar-los. Per atendre aquest deute, el 1.810, amb escriptura pública, consignaren a favor de l'església poder cobrar les herbes del Bosc-escur. Al no complir-se aquest pacte, ja al primer termini, el prior de Sant Llorenç i rector de Cerdanyola, el monjo Perelló, acudí a la justícia.⁸

També defensà amb coratge els drets del monestir. Es així com Fra Pau Perelló, en copiar un document de 1.295, en què el baró de Pinós reconeix els drets del monestir en moltes parròquies de la Baronia, afegeix la següent nota: "*De est pergami se necesita una Còpia autèntica per a destruir les falses opinions de la cúria de Bagà... que pretenen que l'abaciat de Sant Llorenç... és dependent dels Barons de Pinós... Es evident que tot allò que lo monestir (ha obtingut) per les donacions dels comtes de Cerdanya, Urgell i Roselló... no ho deu a les famílies de Pinós i Mataplana i per tant deuen tenir-lo en franch i independent...*"⁹

El 30 de març de 1.813, fra Perelló nomenà a Pere Canal i Roca, pagès de Vilada, per tal que cobrés els rèdits del

Portada barroca construïda el 1761

Foto Viladés

monestir, segons acte autoritzat per Pere Claris, notari de Berga.

De tot això que hem dit, se'n dedueix la personalitat activa i lluitadora del penúltim monjo i com va defensar els interessos i els drets del monestir.

B - Fra Martí Gironella

L'últim monjo que va viure i residir a Sant Llorenç es deia Fra Martí Gironella. Havia vingut del monestir de Serrateix, ja que el trobo en una relació de monjos de Serrateix al 1.808, i en una altra llista de 1.820 ja no hi figura¹⁰. Va ser prior del monestir des de 1.816 a 1.838.

La seva procedència de Serrateix demostra una vegada més, les relacions que els dos monestirs sempre havien tingut, de tal manera que ja al segle XII s'establí una confraternitat espiritual entre els monestirs de Sant Llorenç i el de Serrateix.

Un altre fet curiós és que, mentre en tota Espanya els monjos abandonen els monestirs després de la desamortització de l'any 1835, el nostre prior continua residint a Sant Llorenç fins que es mor, l'any 1.838.

És interessant poder conèixer les rendes que el monestir cobrava en aquell moment¹¹. Al 1832 Fra Martí Gironella arrenda els béns de St. Llorenç. Els arrendaments solien fer-se per quatre anys i començava el dia de la Santa Creu de maig. El tracte tenia aquestes condicions: Els arrendadors havien de pagar cada any al Prior,

- Dues càrregues de vi del que es collia al Pla de Bages, posades a la casa del monestir
- quaranta cavallons de palla
- dues quarteres de civada
- vint-i-sis quarteres i quatre quartans de blat forment
- cent quaranta-una lliures i dotze sous

Altar barroc destruït durant l'última guerra civil

Arxiu

- deu lliures per l'oli de la llàntia del Santíssim
- vuit lliures de cera blanca, obrada en ciris
- el Vicari de Cerdanyola havia de cobrar dels arrendataris, la quantitat de dues-centes lliures en diners, sis quarters de blat forment i deu cavallons de palla
- els sacerdots residents a Sta. Maria d'Avià els havien de pagar setanta-cinc lliures anuals.
- els arrendataris no podien tenir beneficis a les terres pròpies del monestir,
- anava també amb l'arrendament els censos, carnalatsges i la "Quistia" de 18 lliures, que es cobrava del lloc de Cerdanya i la "Quistia" (dret senyorial) de 19 lliures, set sous i quatre diners, que els regidors de Berga pagaven al monestir per la possessió de les terres del castell de Guardiola.
- Els arrendataris havien de fer efectives les pagues, amb moneda d'or i

plata, sonant i trincant, a son risc i perill a mans del prior o on aquest volgués, dins el Principat de Catalunya.

De la lectura d'aquestes rendes se'n pot deduir que els beneficis del monestir no eren pas massa alts, que les parròquies de Cerdanyola i Avià depenien de Sant Llorenç prop Bagà i que els regidors de Berga, després de posseir les terres del castell de Guardiola des de 1.365, encara reconeixien i pagaren el dret senyorial al monestir.

Després de la mort de Fra Martí Gironella al 1.838, l'abat president dels benedictins nomenà el prior de la Vadella, Fra Pere Magentí, com a prior de Sant Llorenç, però aquest no volgué deixar el seu antic domicili de la Vadella i cap més monjo no vingué a residir al monestir.

Així acabava l'estada dels monjos benedictins al monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Ja hi eren abans que, ara fa mil anys, es consagrés la seva església. a

instància d'Oliba Cabreta, comte de Cerdanya.

NOTES

1. Cesar August Torres "El Pirineo Catalá: Bergadà", pág. 91.
2. Serra Vilaró "Baronies de Pinós i Mataplana" volum III, pág. 77.
3. Ramon Torne: "Memòries"
4. Serra Vilaró: obra cit. volum III, pág. 77.
5. Jordi Bolós "Tesi de Llicenciatura sobre Sant Llorenç prop Bagà" pág. 5.
6. Amb motiu del Mil·lenari, sortiran diferents publicacions: Un llibre d'Artestudi de Jordi Bolós i Montserrat Pagés; publicació de la Diputació de Barcelona sobre els treballs de restauració, per Albert Bastardes; un número monogràfic de la revista "L'Erol";...
7. La Gran Enciclopedia Catalana, Vol. 3, pág. 2, i l'Album Meravella vol. I, pág. 50, parlen de sols dues naus.
8. Serra Vilaró, obra cit., vol. III pág. 205.
9. Id. obra cit., Vol. III pág. 121 i 152
10. Ignasi Feliu de Travy "El Monestir de Santa Maria de Serrateix" pág. 78.

ABACIOLOGI

El paper del monestir de Sant Llorenç prop Bagà va anar canviant segons els temps i també segons els abats que va tenir.

Cal dir que la data que acompanya cada nom no corespon a l'any del nomenament de l'abat, sinó al primer document que parla d'ell. El nom d'alguns abats i priors ens són desconeguts.

ABATS

Senaldus	898
Seniofred	949
Rotari	961
Sinfred	966
Seniofré	980
Ponç	1.038
Bernat Berenguer	1.050
Joan	1.064
Guillem	1.106
Guillem Llop	1.124
Joan	1.175
Arnau	1.191
Guillem	1.206
Ramon	1.236
Berenguer	1.243
Ramon	1.254
Gerald	1.258
Berenguer II	1.278
Berenguer III	1.288
Ponç	1.292
Berenguer IV	1.294
Bernat	1.305
Guillem de Vila	1.320
Guillem de Vilacorba	1.340
Jaume	1.350
Jaume Ça-Prous	1.358
Joan Ça-Prous	1.382
Joan de Palais	1.408
Bernat Torner	1.441
Amador Clari	1.450
Galceran de Pinós	1.491

HISTÒRIA

Joan de Pinós	1.526
Miquel d'Agulló.....	1.554
Baltasar Monmany	1.585
Joan Prat	1.591
Baltasar Compte	1.599

PRIORS

Bernat Vilaseca	1.616
Bernat Carrera	1.626
Pere Malaret	1.648
Nicolau Ros	1.688
Jacint Nogués	1.693
Valldaura	1.758
Damià Serra	1.762
Pau Perrelló	1.795
Martí Gironella	1.816
Pere Magentí	1.838

SACERDOTS ENCARREGATS per l'abat president dels benedictins

Josep Vilella	1.842
Pere Camprubi	1.844
Ramon Colilles	1.849
Marià Carol	1.849
Francesc Còzals	1.852
Josep Vanvell	1.854
Josep Orriols	1.854

RECTORS del Bisbat de Solsona

Ramon Colilles	1.859
Urbici Gamisans	1.878
Joan Roca	1.884
Josep Casals	1.890
Hilarió Sabata	1.890
Jeroni Roca	1.926
Ramon Font	1.939
Enric Bartrina	1.971

Retaula construït després de la guerra.

Arxiu Mas

Enric Bartrina, rector de Guardiola de Berguedà i estudiós de la història local

MATASEGELLS de Correus especial, en motiu del Mil·lenari de Sant Llorenç prop Bagà - Guardiola de Berguedà, pels dies 6, 7, 8, 9 i 10 d'agost.

El dia 7 d'agost, l'estafeta serà dins l'Exposició Filatèlica i Numismàtica, instal·lada a la Caixa de Pensions.

Nota: La medalla commemorativa és a la venda a Guardiola.

AMB LA COL·LABORACIÓ DE L'AJUNTAMENT DE GUARDIOLA DE BERGUEDA I DE LA COMISSIÓ PRO-MIL·LENARI